

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ: Πορεία των συζητήσεων και περιεχόμενο

1. Το γενικό πλαίσιο των συζητήσεων

Η συζήτηση για το μέλλον της Ευρώπης έχει ήδη ξεκινήσει από την Ανοιξη του 2000. Παράλληλα δηλαδή με τις εργασίες της Διακυβερνητικής Διάσκεψης που οδήγησε στη Συνθήκη της Νίκαιας, αρχισε να αναπτύσσεται ένας βαθύτερος προβληματισμός για την πορεία της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Η Συνθήκη της Νίκαιας περιορίστηκε στην ικανοποίηση των προϋποθέσεων για την πραγματοποίηση της Διεύρυνσης. Χρειάστηκε, κατά συνέπεια, να προσαρτηθεί στη νέα Συνθήκη η γνωστή Δήλωση της Νίκαιας, με την οποία αναγνωρίζεται η ανάγκη ουσιαστικότερης συζήτησης για την πορεία της Ένωσης, λαμβάνοντας υπόψη και το γεγονός της Διεύρυνσης.

Η Δήλωση της Νίκαιας ρυθμίζει τρεις κατηγορίες θεμάτων: Χρονοδιάγραμμα, Μέθοδος εργασιών και Ημερήσια Διάταξη

Ως προς το Χρονοδιάγραμμα, προβλέπονται τρεις φάσεις

Το 2001, είναι η αφετηρία της πρώτης φάσης, της φάσης του «ανοιχτού προβληματισμού». Η Σουηδία και το Βέλγιο, που ασκούν την Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ κατά το έτος αυτό, καλούνται σε συνεργασία με την Επιτροπή, να ενθαρρύνουν μια «ευρεία συζήτηση με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη». Εξάλλου, ενόψει του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Γκετεμποργκ, η Σουηδική Προεδρία καλείται να καταρτίσει έκθεση για την πορεία των εργασιών, ενώ στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάκεν, με την λήξη της Βελγικής Προεδρίας προβλέπεται η υιοθέτηση δήλωσης «με τις κατάλληλες πρωτοβουλίες για την συνέχιση της διαδικασίας».

Με βάση τις ρυθμίσεις της Δήλωσης του Λάκεν, θα ξεκινήσει κατά τα επόμενα χρόνια, η φάση του «διαρθρωμένου προβληματισμού» (“Structured reflection”), χωρίς αυτό να σημαίνει αναγκαστικά ότι η διαδικασία του «ανοιχτού προβληματισμού» θα πρέπει να έχει ολοκληρωθεί.

Στη συνέχεια, το 2004, θα συγκληθεί η Διακυβερνητική Διάσκεψη προκειμένου να επιφέρει στη Συνθήκη τις αναγκαίες τροποποιήσεις.

Ως προς τη Μέθοδο, η Δήλωση της Νίκαιας καταγράφει αυτούς που θα πρέπει να συμμετέχουν στη συζήτηση. Σχετικά προβλέπεται ότι πέραν των κυβερνήσεων των κρατών μελών, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Επιτροπής, στο διάλογο θα συμμετέχουν εκπρόσωποι των Εθνικών Κοινοβουλίων και της κοινής γνώμης/κοινωνίας των πολιτών υπό την ευρεία έννοια καθώς και οι υποψήφιοι χώρες μέλη.

Τέλος, ως προς την Ημερήσια Διάταξη, η Δήλωση της Νίκαιας θέτει «μεταξύ άλλων» προς συζήτηση το ζήτημα της κατανομής των εξουσιών μεταξύ της Ένωσης και των κρατών μελών, το καθεστώς του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και το ρόλο των Εθνικών Κοινοβουλίων. Πρόκειται δηλαδή για μία μη εξαντλητική

ημερήσια διάταξη, τα θέματα της οποίας, όπως αναφέρεται στη Δήλωση, θα πρέπει να αντιμετωπισθούν με τρόπο που να βελτιώνει τη «δημοκρατική νομιμοποίηση και διαφάνεια της Ένωσης και των θεσμών της, με στόχο την προσέγγιση της Ένωσης με τον Πολίτη».

2. Τα ανοιχτά ζητήματα

Παρά τη σχετική σαφήνειά της, η δήλωση της Νίκαιας αφήνει ανοιχτά ορισμένα ζητήματα.

Καταρχήν, δεν προσδιορίζεται σαφώς η στιγμή έναρξης του διαρθρωμένου διαλόγου. Αναφέρεται μόνον το έτος 2004, ως έτος κατά το οποίο θα πραγματοποιηθεί η Διακυβερνητική Διάσκεψη

Όσον αφορά αυτόν καθεαυτόν τον διαρθρωμένο διάλογο, επίσης δεν προσδιορίζεται το σχήμα που θα ακολουθηθεί. Επικρατέστερη ωστόσο φαίνεται η επιλογή της Συνέλευσης (Convention), κατά το πρότυπο της διαδικασίας που εφαρμόστηκε για την υιοθέτηση του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

Τέλος, αφήνεται ανοιχτό το ζήτημα ενδεχόμενων ενδιάμεσων σταδίων που θα μπορούσαν να κριθούν απαραίτητα πριν την Διακυβερνητική Διάσκεψη, ή ακόμα και πριν την Συνέλευση. Δεν μπορεί κατά συνέπεια να αποκλεισθεί η περίπτωση σύστασης τεχνικής ομάδας προκειμένου να προσανατολίσει καλύτερα τις εργασίες της Συνέλευσης ή το αποτέλεσμα των εργασιών αυτών.

3. Οι επιμέρους απόψεις

Παρά τον, σε ορισμένες περιπτώσεις, προκαταρκτικό χαρακτήρα των απόψεων που έχουν διατυπωθεί, η εικόνα που διαμορφώνεται έχει ως εξής:

Γερμανία: Πρόκειται για τη χώρα που επέδειξε μέχρι σήμερα ιδιαίτερα έντονη παρουσία και ποικίλες παρεμβάσεις. Στόχος των γερμανικών προτάσεων είναι ο μετασχηματισμός της Ένωσης σε «ομοσπονδιακού χαρακτήρα οργάνωση» κατά το γερμανικό πρότυπο, με Σύνταγμα που θα προβλέπει την οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων ανάμεσα στην Ένωση, το εθνικό κράτος και τις περιφέρειες. Η οριοθέτηση αυτή συνεπάγεται κατά την γερμανική άποψη, επιστροφή ορισμένων αρμοδιοτήτων – όπως η ΚΑΠ και η Διαρθρωτική Πολιτική – στο εθνικό κράτος. Προτείνεται επίσης η ανάδειξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε εκτελεστικό σώμα καθώς και η ανάδειξη του Συμβουλίου της ΕΕ σε δεύτερη βουλή.

Γαλλία: Αν και δεν έχουν ακόμα διατυπωθεί οριστικές απόψεις, ο Πρόεδρος Chirac έχει αναφερθεί στην ιδέα του Συντάγματος. Σε κάθε περίπτωση, έννοιες όπως «ομοσπονδιακή οργάνωση» απορρίπτονται από την Γαλλία, που υποστηρίζει μάλλον διακυβερνητικές προσεγγίσεις. Δεν θα πρέπει ωστόσο να αγνοηθεί το γεγονός ότι χωρίς την συναίνεση της Γαλλίας δεν είναι δυνατόν να διαμορφωθεί συμφωνία για το «Μέλλον της Ένωσης»

Βρετανία: Υπερ της διεύρυνσης αλλά και υπέρ των λιγότερων δυνατών αλλαγών στη Συνθήκη. Οι απόψεις που έχουν εκφρασθεί, περιορίζονται στην βελτίωση των

μεθόδων εργασίας καθώς και σε ορισμένες καινοτομίες όπως η «ομαδική προεδρία», ή η δεύτερη βουλή αποτελούμενη από εκπροσώπους των εθνικών κοινοβουλίων.

Ισπανία: Επίσης δεν έχει διατυπώσει οριστικές απόψεις. Επί του παρόντος, η έμφαση δίνεται στις συνέπειες της διεύρυνσης στην Διαρθρωτική πολιτική. Σε γενικές γραμμές, οι ισπανικές τοποθετήσεις κινούνται στην κατεύθυνση της μεγαλύτερης ενοποίησης

Δανία/Σουηδία: Κατά το βρετανικό πρότυπο, υποστηρίζεται έντονα η διεύρυνση χωρίς ωστόσο ουσιαστικές αλλαγές. Έμφαση δίνεται στην μεγαλύτερη διαφάνεια. Ανάλογες απόψεις, αλλά με σαφώς μικρότερη έμφαση, υποστηρίζει και η Φιλανδία

Βέλγιο/Λουξεμβούργο: Πρόκειται για τις χώρες που κατ'εξοχήν υποστηρίζουν την συνέχιση της κοινοτικής μεθόδου και μία σε βάθος εξέταση των στόχων της **ευρωπαϊκής** ενοποίησης

Επιτροπή/Κοινοβούλιο: Επίσης υποστηρίζουν την σε βάθος συζήτηση με έμφαση στους στόχους της Ένωσης και στους θεσμούς που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων αυτών.

4. Περιγραφή ελληνικών θέσεων

Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα η Ένωση (παγκοσμιοποίηση, διεύρυνση, οικονομική και κοινωνική ετερογένεια, νομισματική ενοποίηση, αυξανόμενη αποσταση από την κοινή γνώμη) επιβάλλουν την ουσιαστική επανεξέταση των στόχων της ενοποίησης και την απάντηση στο κλασσικό ερώτημα «τί Ευρώπη θέλουμε»

Η συζήτηση για το μέλλον της Ένωσης δεν είναι δυνατόν να περιορισθεί σε μία συζήτηση περί των θεσμών. Το είδος των θεσμών που χρειάζεται η Ένωση εξαρτάται από το περιεχόμενο της Ένωσης, από τους στόχους της ενοποίησης.

Υπάρχει ανάγκη διαμόρφωσης μιας κοινής αντίληψης για το μέλλον της Ένωσης. Η έλλειψη κοινού στόχου μπορεί να οδηγήσει στην εθνική αναδίπλωση και στην επικράτηση απόψεων που περιορίζονται στα σημερινά επιτεύγματα, αγνοώντας ότι αυτά δεν μπορούν να σταθούν χωρίς περαιτέρω εμβάθυνση.

Σε τέσσερεις καταρχήν τομείς θα πρέπει να προσανατολισθεί η Ένωση:

Στην ανάπτυξη μιας πραγματικής κοινής εξωτερικής πολιτικής, με άλλα λόγια στην οικοδόμηση της Ένωσης που θα μπορεί να εκφράζεται με ενιαία φωνή σε όλα τα διεθνή φόρα, όπως π.χ. στα Ηνωμένα Έθνη και το Συμβούλιο Ασφαλείας

Στην σταδιακή ανάπτυξη μιας Ευρωπαϊκής Αμυντικής Πολιτικής: Συνεχίζοντας στην **κατεύθυνση** του Ελσίνκι, θα πρέπει η Ένωση να κάνει περισσότερα βήματα, ξεπερνώντας ακόμα και αυτές τις ρυθμίσεις για τη θέσπιση δύναμης «άμεσης αντίδρασης».

Στην ανάπτυξη μιας πολιτικής για τη δικαιοσύνη και τη μετανάστευση:

Πρόκειται για ένα τομέα με αυξανόμενη κρισιμότητα που συνδέεται μάλιστα άμεσα με την κοινή γνώμη και τις προσδοκίες της από την ευρωπαϊκή ενοποίηση

Στην ανάπτυξη μιας κοινωνικο-οικονομικής πλατφόρμας που θα είναι σε θέση να συμπληρώσει την Νομισματική Ένωση και τις αυξανόμενες ανάγκες συνοχής που η τελευταία δημιουργεί.

Ποιά είναι η αποτελεσματικότερη μέθοδος για την επίτευξη των παραπάνω στόχων?

Μεταξύ της Διακυβερνητικής και της κοινοτικής μεθόδου, οι ακαμψίες της πρώτης μας οδηγούν στην στήριξη των ήδη δοκιμασμένων διαδικασιών της δεύτερης. Σαφώς, η κοινοτική μέθοδος έχει με τη σειρά της αδυναμίες όπως την γραφειοκρατία, την αδιαφάνεια κλπ. Πρόκειται ωστόσο για ζητήματα που μπορούν να λυθούν και **μάλιστα** με τρόπο αποτελεσματικότερα, στο μέτρο που υπάρχει η αναγκαία πολιτική βούληση.

Ναταλία Κοκκώνη
Αθήνα, 27.05.01